Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2017.05.04. 15:19

Ásványi Ilona

„…az ottlét megerősített hitemben, bizalmamban…”[1]

Weöres Sándor és Károlyi Amy Pannonhalmán

1962. szeptember 28. és október 1. között Weöres Sándor és felesége, Károlyi Amy Pannonhalmán járt. Látogatásuk emlékét megőrizte két levél és egy levelezőlap, amelyek Söveges Dávid[2] bencés szerzetes hagyatékában[3] maradtak fenn.

A *két levél* közül az egyiket Forrai Botond,[4] a másikat és a levelezőlapot Weöres Sándor és Károlyi Amy írta Söveges Dávidnak.

Az első levél *(1. kép)* így szól:

+ ! PAX![5]

KEDVES DÁVID ATYA!

Ötletedre hallgatva szóltam Weöres Sándornak és meghívtam Pannonhalmára. Amennyiben a főapát úr[6] megengedi 28-án pénteken érkezünk vele és feleségével Pannonhalmára, aki szintén költő és okt. 1-én reggel indulnánk vissza. Légy szíves

1 PFK BK 918/II./ 2. Weöres Sándor és Károlyi Amy levele Söveges Dávidhoz.

2 Söveges Dávid (1917–1996) bencés szerzetes, bölcsészdoktor, magyar-német szakos tanár. Életének nagy részét Pannonhalmán töltötte gimnáziumi és főiskolai tanárként. 1959–1965 között főkönyvtáros, 1973–1978 között magiszter, 1978–1985 között vikárius volt. Névtár (1987) 209., 1585. sz.

3 PFK BK 918/II./ 2.

4 Forrai Botond (1929–) magyar-orosz szakos bencés tanár. Közel három évtizeden át tanított Pannonhalmán és Győrben, 1989–2000 között plébánosi szolgálatot látott el Ménfőcsanakon, majd ugyanott az Árpád-házi Szent Margit Evangelizációs Központ vezető lelkésze, később lelkésze. Névtár (1987) 234., 1788. sz.

5 PAX = béke. Egyféle (egyházi, bencés) köszöntés, üdvözlési formula. Utal a békecsókra, üdvözlő csókra, vagy a békét, közösséget, egységet kifejező ölelésre, ill. kézfogásra is. Magát a béke-rítust, köszöntést (ölelés, kézfogás, békecsók) fejezi ki a magyarul ragozott latin kifejezés: paxol.

6 A levél keletkezése idején Legányi Norbert. Névtár (1987) 189., 1438. sz.

segíts a fogadás előkészítésében. Egy szobát kettejüknek, és kosztot szeretnénk kérni, és esetleg megadni a lehetőséget, hogy a diákok is megismerhessék vagy, ahogy jónak látjátok. Nagy formaságot persze nem kell ennek adni. Ez ügyben írok pár sort László[7] atyának is, te pedig beszéld meg azokkal, akikkel ezt jónak látod.
Ne haragudj, hogy zavarlak, de talán legalább diákjainknak tudunk vele valami élményt szerezni.
Szeretettel paxol

Bp. 62. IX. 20. Botond

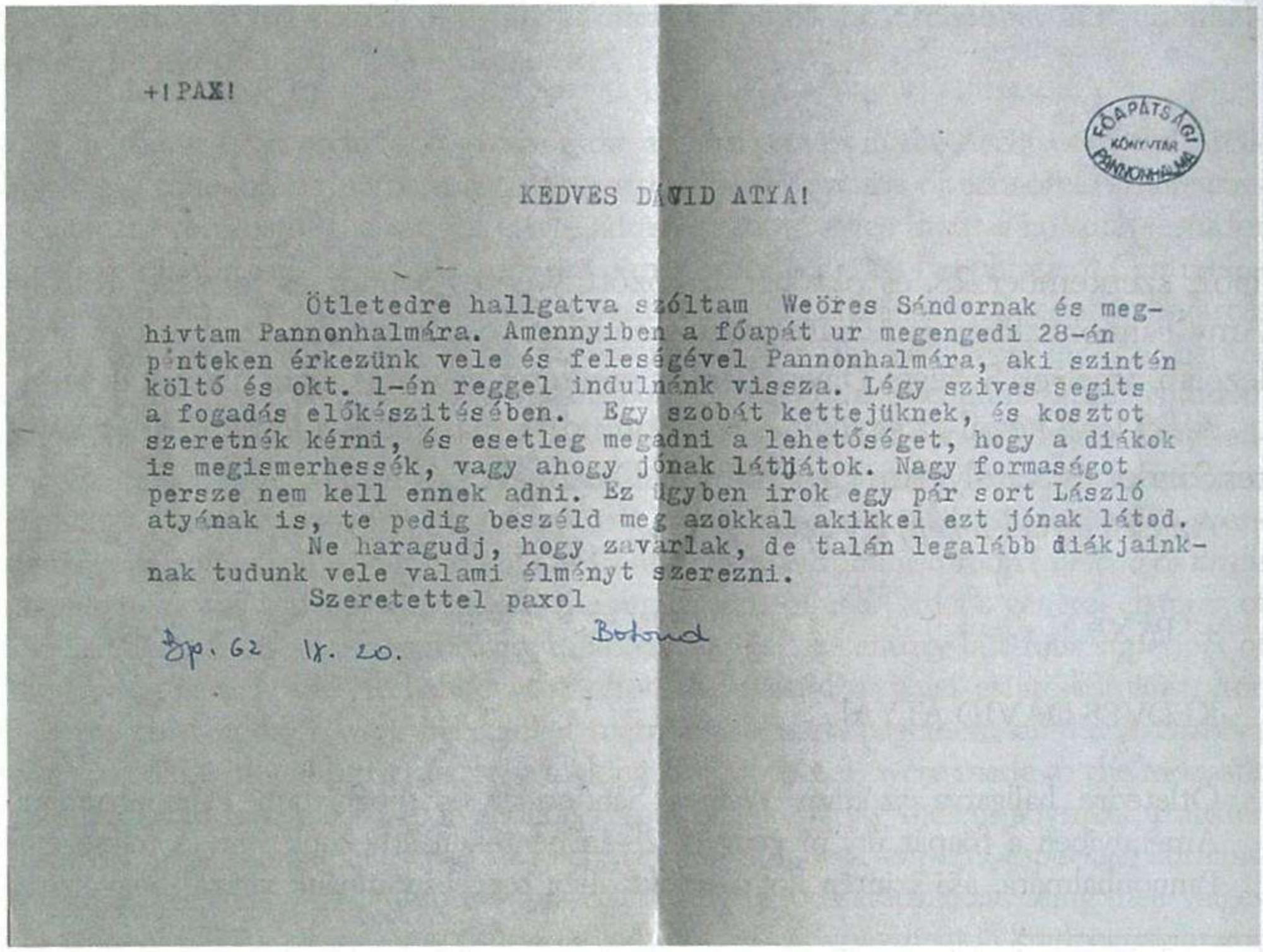

+! PAX!

FŐAPÁTSÁGI KÖNYVTÁR PANNONHALMA

KEDVES DÁVID ATYA!

Ötletedre hallgatva szóltam Weöres Sándornak és meghivtam Pannonhalmára. Amennyiben a főapát ur megengedi 28-án pénteken érkezünk vele és feleségével Pannonhalmára, aki szintén költő és okt. 1-én reggel indulnánk vissza. Légy szives segits a fogadás előkészitésében. Egy szobát kettejüknek, és kosztot szeretnék kérni, és esetleg megadni a lehetőséget, hogy a diákok is megismerhessék, vagy ahogy jónak látjátok. Nagy formaságot persze nem kell ennek adni. Ez ügyben irok egy pár sort László atyának is, te pedig beszéld meg azokkal akikkel ezt jónak látod.
Ne haragudj, hogy zavarlak, de talán legalább diákjainknak tudunk vele valami élményt szerezni.
Szeretettel paxol
Botond
Bp. 62 IX. 20.

1. kép

Az *első levél* írója, Forrai Botond 1962-ben még egyetemi hallgató a budapesti egyetemen. Söveges Dávid atya „legendás" magyar-német szakos tanár, 1956–1957-ben a pannonhalmi bencés gimnázium igazgatója, akit – bár igazában 1956-ban semmi nem történt a gimnáziumban – 1957–1959-ig bebörtönöztek.[8] Szabadulása után, 1959–1965-ig, tehát a levél keletkezésének időpontjában is, a Főapátsági Könyvtár vezetője volt.

7 Cziráki László (1915–1981) magyar-francia szakos bencés tanár, 1953-tól Pannonhalmán, 1966-tól haláláig Győrben. Névtár (1987) 230., 1750. sz.
8 BORBÉLY (2012).

A levélből, amely „előkészítette" a látogatást, képet kaphatunk a „bencés vendéglátásról". Egy működő bencés monostorba látogatni sem Szent Benedek korában, sem a későbbi századokban, sem napjainkban nem megszokott esemény. Persze, inkább a látogató számára nem az, legyen bár turista, zarándok vagy hosszabban időző vendég. Szent Benedek, a bencés rend alapítója Regulájában külön fejezetben rendelkezik arról, hogy miként kell a vendégeket fogadni. Az utasítás így kezdődik: „Minden érkező vendéget úgy fogadjanak, mint magát Krisztust, mert ő maga mondja majd egykor: »Idegen voltam, és befogadtatok engem.« (Mt 25,5) Mindenkinek adják meg a megfelelő tiszteletet, de elsősorban a hitben testvéreinknek és a zarándokoknak. Mihelyt tehát vendéget jelentenek, szolgálatkész szeretettel siessenek elébe az elöljáró és a testvérek."[9] A vendégekkel való bánásmód előkerül már a házgondnokról szóló fejezetben is: A házgondnoknak „[a] lehető legnagyobb gondja legyen a betegekre, gyermekekre, vendégekre és szegényekre, abban a biztos meggyőződésben, hogy mindezekről az ítélet napján számot ad majd",[10] és később, az apátról szóló fejezetben is: „Az apát mindig együtt étkezzék a vendégekkel és a zarándokokkal."[11]

A levél, melyben Botond atya „előkészíti" Weöres Sándorék látogatását, több mindenről tanúskodik. Tetten érhető benne a bencés vendéglátás figyelmessége, a szállásról-étkezésről való gondoskodás – a benedeki útmutatás szerint. Míg olvassuk, megerősödhetünk abban a meggyőződésünkben, hogy minden találkozás embertől emberig hat. A gondos és méltó vendéglátás több ember együttműködésének eredménye. Az alapos szervezést az is szükségessé tette – és teszi napjainkban is –, hogy a látogatók egy törvények szerint működő zárt épületben (monostor) és egy szabályok szerint együtt élő emberi közegben-közösségben (szerzetesek közössége az apát vezetése alatt) vendégeskednek.

Az első sorokból érzékelhető, hogy a látogatás bizonyos értelemben a szerzetesi közösség felelős vezetőjétől, a (fő)apáttól függ. („Ötletedre hallgatva szóltam Weöres Sándornak és meghívtam Pannonhalmára. Amennyiben a főapát úr megengedi 28-án pénteken érkezünk vele és feleségével Pannonhalmára, aki szintén költő és okt. 1-én reggel indulnánk vissza.") Az apát a közösség választott elöljárója, feje. Feladata a rábízottak vezetése (védelme, oltalmazása, képviselete), mely – ahogy minden vezető esetében – a közösség szolgálatát is jelenti. A vendégek befogadása a monostorba idegenek befogadását jelenti egy zárt, ezért védett környezetbe, zárt közösségbe. Ezért érthető, hogy miért a főapát engedélyétől függ, hogy kiket lát vendégül, kiket fogad be az apátság, a szerzetesi közösség.

9 RB 53, 1–3.
10 RB 31,9.
11 RB 56,1.

A monostorban vendégeskedni nem mindennapi esemény, mégsem jelent semmi rendkívülit abban az értelemben, hogy a vendégek bizonyos mértékig a szerzetesközösség életébe is belekapcsolódhatnak: részt vehetnek a liturgián, együtt lehetnek, beszélgethetnek, találkozhatnak a közösség tagjaival, a monostor vendégszobáiban laknak, ugyanazt eszik, mint a szerzetesek, s ha nem is mindenki, de együtt étkezhetnek velük. Egy asztalhoz ülni, együtt étkezni, asztalközösségben lenni a vendéglátás gesztusa – a vendég, az idegen megtisztelését jelenti. Nem jelent feltétlenül elegáns környezetet, díszesen megterített asztalt, különleges kiszolgálást. Nem ezek a külsőségek adják értékét – lényege a közösség egymással, a másikkal.

Weöres Sándor és Károlyi Amy valószínűleg nem étkezett együtt a szerzetesekkel, mert – férfimonostor lévén – Károlyi Amy nem mehetett be a szerzetesi ebédlőbe, mely a monostor épületén belül is klauzúrának számított és számít ma is. Ám minden bizonnyal megkapták a vendégnek kijáró tiszteletet mindazoktól, akik találkoztak velük.

A vendégek látogatását előkészítő Forrai Botond Dávid atyán kívül László atya segítségét kéri még. Cziráki László magyar szakos tanár volt, ebben az időben helyettes házgondnok is; ez utóbbinak tisztjéből adódóan akár feladata is lehetett a vendégekkel kapcsolatban, ahogy azt a Regulában olvashattuk.

A levélíró, akkor még egyetemista Botond atya, maga is leendő magyar szakos tanár, költő vendégekről lévén szó, két azonos szakos szerzetestársát szólítja meg azzal az igazi „tanár-szándékkal", hogy Weöres Sándor és Károlyi Amy látogatása a diákok hasznára, gazdagodására lehet: „...megadni a lehetőséget, hogy a diákok is megismerhessék [...] Nagy formaságot persze nem kell ennek adni. [...] talán legalább diákjainknak tudunk vele valami élményt szerezni."

Hogy Weöres Sándor és Károlyi Amy tartottak-e rendkívüli irodalomórát, azt sajnos nem tudjuk, legalábbis a Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményeiben még nem akadtunk olyan forrásra, ami ezt igazolná. Ha volt ilyen találkozás a „kortárs költőkkel", az minden bizonnyal élmény volt a diákok számára.

A *második levelet* Weöres Sándor és Károlyi Amy írta Söveges Dávidnak, már otthonról, a Törökvész út 3/C-ből *(2.1 és 2.2 kép)*.

Kedves Dávid,

Amyval és Botonddal együtt visszaérkeztem Budára, de lélekben még mindig Veletek vagyok Pannonhalmán. Az ottani élmények hol sustorognak, hol zúgnak, hol kiabálnak bennem, hol, mint ágasbogas szőlőfüzérek függnek, élő múlt és élő jelen egyszerre. Bár megírhatnám Neked valamennyit! Legalább harminc ilyen oldalra terjedne. Meg is írhatnám apránként, de csak ha felhatalmazol rá: mert a felkeltett emóciók nem az emlékezés szerény virágszálai, nem is az én szubjektív megrendüléseim, hanem

madarak, bikák és sárkányok, óvakodni kell tőlük, vagy legalább is óvatosan bánni velük. – A belső megrázkódtatás veszedelmes és esetleg kisiklató; ettől teljesen függetlenül, az ottlét megerősített hitemben, bizalmamban, s ezt köszönöm.
Itt küldünk viszonzásul, egy pakli kávét, nem a Te sok kávéd viszonzásául, hanem szeretetből: ezért kérlek, fogadd ugyanazzal a szeretettel, mint amivel valahány sötét szemecskéje Rád tekint. És itt küldünk három könyvet, a beírásokból tudni fogod, melyik kié; ne haragudj, hogy a kézbesítéssel Téged terhellek. Sajnálom, hogy csak a gyerekvers-köteteimből küldhetek, mert csak ezekből van már példányom; örömestebb [sic!] küldeném komolyabb dolgaimat. – Értesíts, megérkezett-e?
Isten áldjon, Dávid atya, hálás szeretettel gondol Rád és ölel

Weöres Sanyi B.pest, 1962. X. 17.

Aladár,[12] Szabolcs[13] atyát és a többieket tiszteltetem.

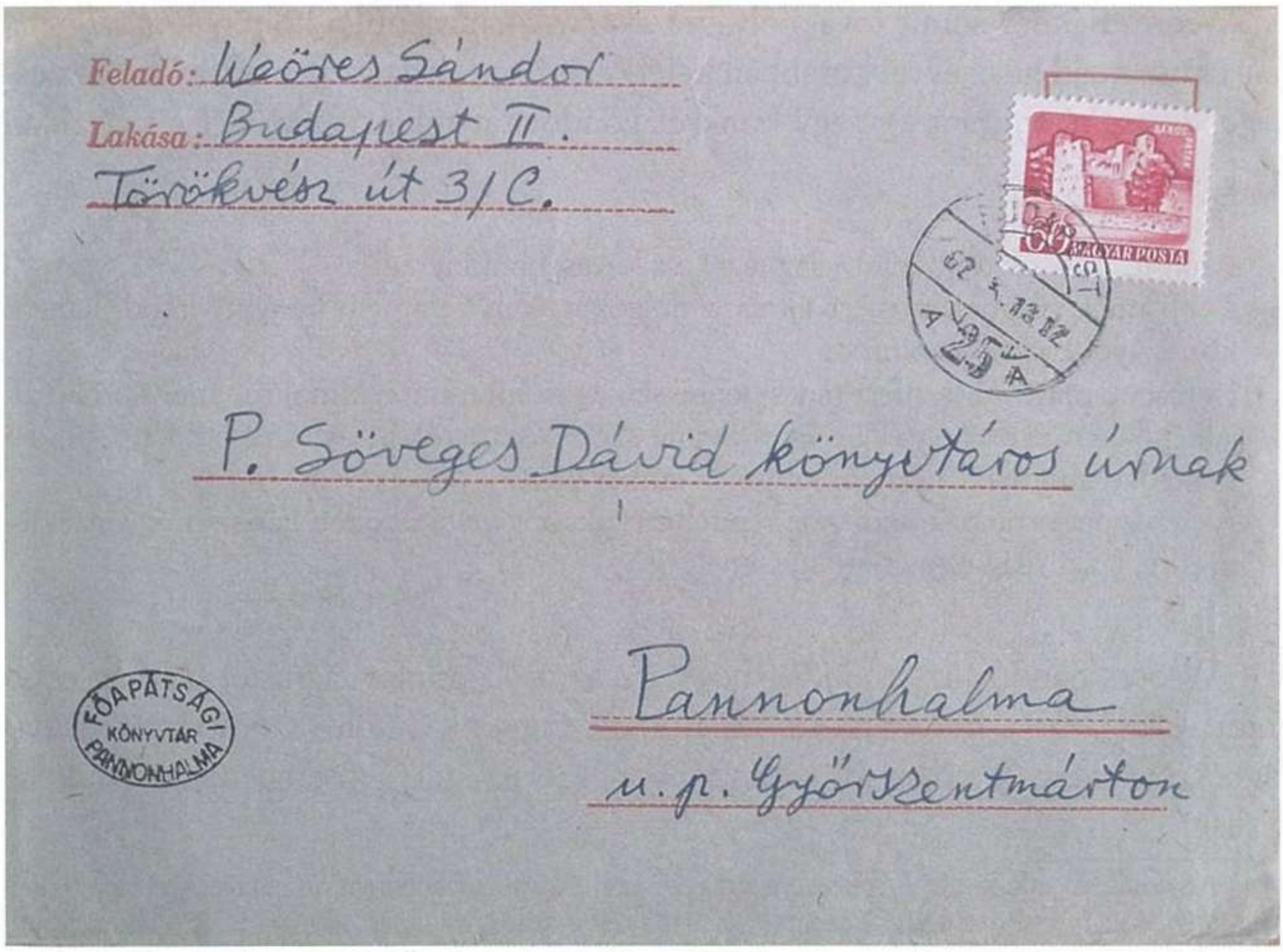

2.1 kép

12 Söveges Aladár (1919–2003) Söveges Dávid testvére, bencés szerzetes, matematika-fizika szakos tanár, a látogatás idején külső házgondnok Pannonhalmán. Névtár (1987) 212–213., 1616. sz.
13 Vida Szabolcs (1913–1981) bencés szerzetes, gimnáziumi és főiskolai tanár volt Pannonhalmán. Névtár (1987) 201., 1526. sz.

Kedves Dávid atya bizonyára tudja, milyen alkalom ismertetett meg Botond atyával.[14] Így erősen hiszem, hogy nem véletlen vitt minket Pannonhalmára. Élmények kifejezésére nekem több érlelő időre van szükségem, mint Sándornak, remélem a „mártáskodás"[15] mellett, után vagy alatt ez is megtörténik. A kertünkből való tündéri őszi rózsa és dáhlia [sic!] csokor rózsaszín árnyékából köszönti

Weöres Sándorné

A levélből megsejthetünk valamit abból, amit *genius loci*nak, a hely szellemének nevezünk. Sokszor megtapasztalt tény, hogy Pannonhalmának kisugárzása van. A látogató – legyen hívő vagy nem hívő, turista vagy zarándok, katolikus vagy más vallású, tanult vagy kevésbé iskolázott – nem tudja kivonni magát a hely hatása alól. A *genius loci*, a hely szelleme – megérinti az ideérkezőt. A hely a költőházaspárnak sem volt közömbös, ez mindkettőjük szavaiból érződik. „Az ottani élmények hol sustorognak, hol zúgnak, hol kiabálnak bennem..."

Weöres Sándor sorait továbbolvasva akarva-akaratlanul a költőnek *A teljesség felé* című, majd húsz évvel korábban keletkezett munkája juthat eszünkbe összességében csakúgy, mint egy-egy konkrét gondolatát tekintve. Művét e szavakkal zárja a költő:

> Amit itt olvasol: több mint világnézet, és kevesebb mint vallás.
> Több mint világnézet, mert általa a dolgokat nem valamely irányból látod, hanem közös gyökerüknél tapintod.
> Kevesebb mint vallás, mert nincs benne szó az isteni misztériumokról, melyekről csak jelképekben lehet beszélni. Nincs benne szó Krisztusról, a testet öltött Istenről, aki szakadatlanul meghal és poklot jár az emberekért.
> Az itt-mondottaknak nem az a rendeltetésük, hogy elhidd őket, hanem hogy igazi lényedre, igazi világodra eszméltessenek.[16]

Bár Weöres Sándor azt mondja, hogy írása „több mint világnézet, és kevesebb mint vallás", ezt a művét mégis hajlamosak vagyunk a költő szempontjából „világnézeti-vallásos", a magunk szempontjából „életvezetési-pszichológiai" műként olvasni.

14 Az említett „alkalom": Botond atya látta el a szent útravalóval (szentkenet) Károlyi Amy édesanyját, és ő is temette el. Gyakran látogatta meg a költő házaspárt Törökvész úti lakásukban, ahol irodalomról, filozófiáról, vallásról, a Szentírásról beszélgettek. (Forrai Botond szóbeli közlése nyomán.)

15 Az utalás „Mária és Márta történetére" vonatkozik a Szentírásban (Lk 10,38–42). „Mártáskodás" annyi mint sürgés-forgás, megosztott figyelem. Az egzegéták korábban Mária és Márta viselkedését, magatartását kétféle „útnak" fogták fel. A keresztény lelki irodalomban a szemlélődő és a tevékeny lelkiség példái. Az újabb magyarázatok inkább a fontossági sorrendre, az értékrendre irányítják rá a figyelmet, ahogy valójában Jézus is, aki nem ítéli el Márta tevékeny szeretetét, ugyanakkor arra hívja fel a figyelmet, hogy Istennel, a lelki dolgokkal foglalkozni mindennél fontosabb.

16 WEÖRES (1995), 140.

Kedves Dávid,

Anyval és Botonddal együtt visszaérkeztem Budára, de lélekben még mindig Veletek vagyok Pannonhalmán. Az ottani élmények hol sustorognak, hol zúgnak, hol kiabálnak bennem, hol mint ágasbogas szőlőfürtök függnek, élő múlt és élő jelen egyszerre. Bár megírhatnám Neked valamennyit! Legalább harminc ilyen oldalra terjedne. Meg is írnám apránként, de csak ha felhatalmazol rá: mert a felkeltett emóciók nem az emlékezés szépen virágszálai, nem is az én szubjektív megrendüléseim, hanem madarak, bikák és sárkányok, óvakodni kell tőlük, vagy legalább is óvatosan bánni velük. — A belső megrázkódtatás veszedelmes és esetleg kisiklató; ettől teljesen függetlenül, az ottlét megerősített hitemben, bizalmamban, s ezt köszönöm.

Itt küldünk egy pakli kávét, nem a Te sok kávéd viszonzásául, hanem szeretetből: ezért kérlek, fogadd ugyanazzal a szeretettel, mint amivel valahány sötét szemecskéje Rád tekint. És itt küldünk három könyvet, a beírásokból tudni fogod, melyik kié; ne haragudj, hogy a kézbesítéssel Téged terhellek. Sajnálom, hogy csak a gyerekvers-köteteimből küldhetek, mert csak ezekből van már példányom; örömesebb küldeném komolyabb dolgaimat. — Értesíts, megérkezett-e?

Isten áldjon, Dávid atya, hálás szeretettel gondol Rád és ölel

Weöres Sanyi. Bpest, 1962. X. 17.

Aladár, Szabolcs atyát és a többieket tiszteltetem.

Kedves Dávid atya bizonyára tudja, milyen alkalom ismertetett meg Botond atyával. Úgy erősen hiszem, hogy nem a véletlen vitt minket Pannonhalmára. Élmények kifejezésére nekem több érlelő időre van szükségem, mint bárdosnak, nekem a „mártáskodás" mellett, után, vagy alatt ez is megtörténik. A kertünkből való tündéri őszi rózsa, dália csokor rózsenim ajándékából köszönt Weöres Sándorné

2.2 kép

Az, hogy *A teljesség felé* motívumai visszaköszönnek, szinte természetes, hiszen az a „tudás, ismeret", amit az akkor még ifjú költő „felfedezett" és ebben a művében „elmondott", nyilván beépült, és benne élt a lelkében a levél megírásakor is. Amit ebben az írásában a még nagyon fiatal Weöres Sándor talán csak sejtett a vágyakról[17] és az életről,[18] illetve amit a vágyak és az élet idomításáról mond, mindarra ez a levél már mint megélt élményekre, emlékekre utal.

A levél kedves hétköznapi, ám nagyon is jellemző „semmiségekkel" folytatódik: „Itt küldünk viszonzásul, egy pakli kávét, nem a Te sok kávéd viszonzásául, hanem szeretetből: ezért kérlek, fogadd ugyanazzal a szeretettel, mint amivel valahány sötét szemecskéje Rád tekint." Weöres Sándort – persze felületesen és tévesen, de – sokan hajlamosak gyerekversíróként, vagy legalábbis jobbára „játékos-rímes" versek írójaként jellemezni. Pedig ha figyelmesebben olvassuk úgymond gyerekverseit, beláthatjuk, hogy bizony azok sem játékos gügyögések. Weöres Sándor már tizenöt évesen komoly, érett, bölcs szavakkal áll elő, legyenek azok bár rímes mondókának tetszők. Weöres maga mondta magáról, hogy talán soha nem is volt gyerek a szónak a felszabadult, szertelen, felhőtlen értelmében.[19] Az

17 „Ne mondj le semmiről: mert ki, amiről lemondott, abban elszáradt. De kívánságaid rabja se legyél. / Visszafojtott szenvedélyekkel vánszorogni éppoly keserves, mint szabadjára eresztett szenvedélyek közt morzsolódni. / Ha vágyaidat kényezteted: párzanak és fiadzanak. Ha vágyaidat megölöd: kísértetként visszajárnak. Ha vágyaidat megszelídíted: igába foghatod őket és sárkányokkal szánthatsz és vethetsz, mint a tökéletes hatalom maga. / Legtöbb ember, ha véletlenül megpillantja saját mélységének valamely szörnyetegét, irtózattal visszalöki a homályba; ezentúl a szörny még nyugtalanabb és lassanként megrepeszti a falat. Ha meglátod egyik-másik szörnyedet, ne irtózz, és ne ijedj, és ne hazudj önmagadnak, inkább örülj, hogy felismerted; gondozd, mert könnyen szelidül és derék háziállat lesz belőle. / Jó és rossz tulajdonságaid alapjában véve nincsenek. Ápolt tulajdonságaid jók; becézett, vagy elhanyagolt tulajdonságaid rosszak." WEÖRES 31.

18 „Az életet úgy tekintsd, mint az óriáskígyót. Ha távol tartod magadtól, gyönyör-ködhetsz táncos hajladozásában és bőrének ütemes mintázatában, s gondozhatod és etetheted. Ha magadra bocsátod, rádtekeredik és nem gyönyörködsz benne többé, s nem te táplálod, hanem a húsod és véred. / Az életet ne úgy tartsd távol magadtól, hogy elbújsz előle, mert észrevétlenül utánad kúszik, vagy váratlanul összeroppantja rejtekhelyedet. Nem lehet megszökni tőle, még a halálba sem. / Az életet úgy tartsd távol magadtól, hogy uralkodni tudj fölötte: ahogy a kígyó fölött, síp-zenéjével, a kígyóbűvölő uralkodik. / Míly zene, melytől az élet kígyója megszelídül és engedelmeskedik? amely a véges igényeket levetkőző, meztelen, határtalan lélekből árad. / Sem a tétlen remeteségben, sem a tevékenységben nem győzheted le az életet; csupán önmagadban, ha gyarló tulajdonságaidat úgy rendezed, hogy a tökéletes mértékhez igazodjanak. / Ha ezt eléred: tétlenséged is tevékeny, mint a napsugár; tevékenységed is tétlen, mint az időjárás váltakozása." WEÖRES 32.

19 „Weöres Sándor, a legfiatalabb Baumgarten-díjas költő, huszonegy évvel a háta mögött. Alacsony termetű fiatalember, gyerekképű. Fekete ruhában van, mintha éppen a díj ünnepélyes kiosztásáról érkezett volna [...]. Tizenöt éves volt, mikor fölfedezték, azóta egyre-másra jelentek meg versei. Csöngén él falusi magányában, ahogy egyik versében írja: távol a világtól – »még igazi kín hozzám sosem ért és öröm sem ért igazán.« [...] – Hogyan él? – kérdezzük. – *Huszonegy éves vagyok, de végigéltem mindazt, amit egy hetvenéves ember átélhet.* Semmi különösebb eset nem történt velem." Már elemi előtt Shakespeare-t olvastam – mondja a legfiatalabb Baumgarten-díjas költő. (A Magyarország tudósítójának beszélgetése Weöres Sándorral.) *Magyarország*, 1935. jan. 20., in *Egyedül mindenkivel. Weöres Sándor beszélgetései, nyilatkozatai, vallomásai*, szerk. DOMOKOS Mátyás, Budapest, Szépirodalmi, 1993, 8.

azonban biztos: gyermeki-angyali (nem angyalkás!) lelkülete sokféle formában, szinte minden megnyilatkozásában megmutatkozott, így ebben a magánlevélben is. A babkávé sötét szemecskéit meglátni csak ő volt képes...

A levél utolsó sorai így hangzanak: „...itt küldünk három könyvet, a beírásokból tudni fogod, melyik kié; ne haragudj, hogy a kézbesítéssel Téged terhellek. Sajnálom, hogy csak a gyerekvers-köteteimből küldhetek, mert csak ezekből van már példányom; örömestebb [sic!] küldeném komolyabb dolgaimat."

Hogy kinek küldhetett Weöres Sándor dedikált könyvet, sajnos nem tudjuk. A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár állományában[20] egy Söveges Dávidnak ajánlott kötet található.[21] Ez lehet a három könyv egyike, bár nem gyerekverskötet. A gyűjteményben további három dedikált kötetet találunk, de ezek az ajánlások előbbiek vagy későbbiek: 1939-ben doktori dolgozatát[22] Klemm Antalnak[23] ajánlja, 1948-ban Dániel Ernőnek (?),[24] 1975-ben Békés Gellért[25] bencésnek dedikálja egy-egy verseskötetét a költő.

„– *Gyermekkoromban én roppant befelé forduló voltam*... Csönge Kemenesaljától északra van, nekifeszül a Rábaszög síkságának. Csöngén telt a gyermekkorom. Részt vettem a szüleim munkájában, a birtokosi, paraszti munkában. Állatokat legeltettem, disznókat, birkákat. Szőlőt kötöztem, kavicsot szedtem a domboldalban. Eltekintve mindettől, *az életem befelé forduló volt*. Ebbe bele is dolgozott az a körülmény, hogy pajtások nem voltak ott... Akár akartam, akár nem, minden a befelé forduló élethez vitt. Meditáltam, írtam. [...] – Hogyan lesz az ember felnőtt? Lehetséges, hogy észrevétlenül? – Erről semmi tapasztalatom nincs. *Az én életemben az életkorok egymásra torlódtak. Tizenhárom éves koromban aggastyán voltam, pesszimista verseket írtam*. Egyik akkori versemben ilyenek vannak: »Én már a pályám bevégezém, menjetek ifjak a nyomdokomon...« Pajtásaim alig-alig voltak, felnőttek között éltem. Tizenöt éves koromban tudósok között, mint Pável Ágoston, Kardeván Károly, Karácsony Sándor, Fehér Gábor. Így *gyermekkoromban elvitatkozgató aggastyán, kis felnőtt voltam. Viszont negyvenötven éves korban erősen benyomult életembe az elmulasztott kamaszkor, gyerekkor. Ilyen módon az én életemben nem voltak életkorok. Kongtak az esztendők bennem. És tulajdonképpen gyermekkorom, férfikorom, úgy, mint más életekben szokás, nem létezett, nem volt.*" Weöres Sándor. Bertha Bulcsú beszélgetése a költővel. *Jelenkor*, 1970/12, in *Egyedül mindenkivel*, id. kiad., 146–147.

20 A bencések könyvhagyatéka haláluk után a Főapátsági Könyvtár gyűjteményébe kerül.

21 WEÖRES Sándor: *A fogak tornáca. Versek*, [h. n.], Egyetemi Nyomda, [é. n.]. Jelzete: 178 C* 80. A dedikáció így szól: P. Söveges Dávidnak szeretettel Weöres Sándor Pannonhalma, 1962. október 13.

22 WEÖRES Sándor: *A vers születése. (Meditáció és vallomás)*, Pécs, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó, 1939. Az ajánlás: Méltóságos dr. Klemm Antal egyetemi professzor úrnak mély tisztelettel Weöres Sándor Pécs, 1939. okt. 17.

23 Klemm Antal (1883–1963) bencés szerzetes, nyelvész, a nyelvtudományok akadémiai doktora. Rövid ideig Győrben, majd Pannonhalmán tanított, 1910–1932 között főiskolai tanár volt Pannonhalmán, 1932–1940 között egyetemi tanár Pécsett, 1940–1955 között Szegeden. Névtár (1987) 151., 1157. sz.

24 WEÖRES Sándor: *A szerelem ábécéje. Versek*, [h. n.], Új Idők Irodalmi Intézet R. T. Singer és Wolfner, [é. n.]. A dedikáció szövege: Dániel Ernőnek szeretettel, barátsággal Weöres Sanyi Roma, 1948. júl. 16.

25 Békés Gellért (1915–1999) bencés szerzetes 1946–1992 között Rómában a Szent Anzelm és a Szent Gergely Egyetemek professzora, 1946–1966 között rendi prokurátor, 1957–1991 között a külföldön élő magyar bencések elöljárója. 1992-től Pannonhalmán élt és a főiskolán tanított. A Rómában kiadott *Katolikus Szemle* főszerkesztője, költő, a Békés–Dalos-féle Újszövetségi Szentírás fordítója. Névtár (1987) 203., 1539. sz.

Hogy a helynek, Pannonhalmának hatása volt (van), az a Weöres Sándor levele után írt, Károlyi Amytól származó pár sorból is kiolvasható: „...erősen hiszem, hogy nem véletlen vitt minket Pannonhalmára. Élmények kifejezésére nekem több érlelő időre van szükségem, mint Sándornak, remélem a »mártáskodás« mellett, után vagy alatt ez is megtörténik."

Azt, hogy igazában mi is hatott a költőházaspárra, hogy pontosan milyen élményeket vittek magukkal, hogy mire emlékeztek később, természetesen nem tudjuk. Nem tudjuk azt sem, hogy Weöres Sándor és Károlyi Amy járt-e később Pannonhalmán, de azt igen, hogy Forrai Botonddal és Söveges Dáviddal – akit e látogatás alkalmával ismert meg a költő házaspár – ismeretségük tovább élt.

Weöresék Forrai Botonddal voltak előbb személyes kapcsolatban, valószínűleg mint szerzetespappal. Károlyi Amy ezt írja Weöres Sándor sorai után: „Kedves Dávid atya bizonyára tudja, milyen alkalom ismertetett meg Botond atyával."

1962-ben a pannonhalmi látogatáskor egy „embertől emberig" kapcsolat kezdődött a költő házaspár és Söveges Dávid bencés között is, melynek sajátos színt, ízt adott, hogy Dávid atya szerzetes volt. „...lélekben még mindig Veletek vagyok Pannonhalmán [...] az ottlét megerősített hitemben, bizalmamban, s ezt köszönöm" – írja Weöres Sándor. Az, hogy a levélben másokat is említ, névvel vagy név nélkül – „Aladár, Szabolcs atyát és a többieket tiszteltetem" –, arra utal, hogy a „hely szellemén"[26] túl a személyes találkozások, beszélgetések, a kölcsönös figyelem volt az, ami miatt mindig szívesen emlékeztek vissza pannonhalmi látogatásukra. (A szerzetesek jó vendéglátóknak bizonyultak a Regula szellemében, de bizonyára nem csak annak előírása miatt.)

Söveges Dávid teljesen még fel nem tárt hagyatékában pillanatnyilag Weöres Sándortól és Károlyi Amytól e levélen kívül három, közösen írt képes levelezőlapot találunk, továbbá Károlyi Amytól további három levelet,[27] valamint *Mise* című versének gépelt kéziratát és hozzá kézírásos megjegyzéseit.

---

26 A Pannónia (Szent) Hegyén letelepedő bencés szerzetesek – Szent Benedek és Montecassino „nyomán" – általában hegyre építkeztek. Hegyre, amely az Istennel való találkozás helye, ahonnan messze ellátni. Anonymus *Gestá*jában azt írja, hogy Árpád és kísérete fellovagolva Pannonia Szent hegyére (Mons Sacer) szépnek találta a vidéket. „Aztán ahogy így mentek Árpád vezér meg nemesei, Szent Márton hegye tövében ütöttek tábort, s mind maguk, mind állataik ittak Szabária forrásából. Majd amikor a hegyre felhágtak, Pannónia földjének szépségét látva igen megörültek." ANONYMUS (2003), 66. Mindez nyilván a századokkal később élt Anonymus véleménye, ám a természeti szépség – mondhatjuk – kortalanul: hat. A bencés szerzetesek egészen tág értelemben vett kultúrát hoztak hazánkba: ők „nyitották" az első iskolákat; írni-olvasni tanítottak, kódexeket írtak és másoltak, kőépületeikkel építészeti kultúrát alapoztak, saját kezük munkájával keresve kenyerüket – az „ora et labora" szellemében – földművelésre, szőlészetre, borászatra tanították a magyarságot. Ezt adták át egymásnak az egymást követő generációk. Az épített, látható, tárgyiasult örökség tovább sugároz és mesél. Mindez együtt adja a hely szellemét, amit a költőházaspár is megérezhetett.

27 PFK BK 918/II./ 2.A levelek a következő időpontokban íródtak: 1985. április 27., 1989. december 9., 1991. május 5.

A Károlyi Amytól származó dokumentumok közül[28] csak egy 1985-ben ír levélre utalunk, melyben ezt írja: „...bizonyára érzi, hogy nem véletlen, ha válságos élethelyzetben Pannonhalmára gondolunk."[29] Ez a megjegyzés is arra utal, hogy Pannonhalma, vagy inkább a bencésekkel, szerzetesekkel való találkozás, barátság, ismeretség fontos volt a költő házaspár számára, egyféle segítő-eligazító menedék.

A Söveges Dávid hagyatékában fennmaradt három további, közösen írt levelezőlap közül a pannonhalmi látogatás szempontjából kettőt gondolunk fontosnak, ezért közöljük.

Az egyik: a költő házaspár 1962. december 28-án újévi üdvözletet küld Söveges Dávidnak *(3. kép)*. A képeslapon – különös módon, hiszen újévi üdvözletről van szó – El Greco *Bűnbánó Magdolna* című festményének reprodukciója látható. Weöres Sándor – az ő írásával áll a képeslapon a dátum is – és Károlyi Amy ezt írta a levelezőlapra Söveges Dávidnak:

> Boldog újévet kívánunk! Ölel Weöres Sanyi.
> Boldog ujesztendőt [sic!] kívánunk Magának, s ha megkérhetjük, adja át jókívánságainkat Aurél[30] atyának, Szabolcs atyának s mindazoknak, akik ha egy szóval is hozzájárultak, hogy felejthetetlenül jól érezzük magunkat Pannonhalmán. Üdvözlettel: Weöres Sándorné

A képeslap időben viszonylag közel íródott a pannonhalmi látogatáshoz, utal is arra, így kapcsolódik hozzá. A pannonhalmi út után közvetlenül írt levélben is név szerint üdvözölt Szabolcs atyán kívül itt Aurél atyát is köszöntik. Ebből is érzékelhető, hogy többekkel beszélgettek, és ezek a beszélgetések fontosak, maradandóak voltak számukra.

---

28 Károlyi Amy 2003-ban hunyt el. Életműve pillanatnyilag még kevésbé feltárt, mint az 1989-ben meghalt Weöres Sándoré. A pannonhalmi könyvtárban őrzött, Károlyi Amytól származó dokumentumok közzététele életművének alaposabb kutatását igényli, illetve ezek nem kapcsolódnak szorosan írásunk témájához.

29 PFK BK 918/II./ 2.

30 Pálffy Aurél (1920–1995) bencés, középiskolai tanár Győrben, majd Pannonhalmán, ahol 1961–1971 között házgondnok, 1974–1982 között alperjel, 1975–1993 között főapáti irodaigazgató volt. Névtár (1987) 215., 1634. sz.

EL GRECO (1541—1614)
Bűnbánó Magdolna
Magdalene
Magdalen
Исповедница Магдалена
Szépművészeti Múzeum, Budapest
Museum der Bildenden Künste, Budapest
Museum of Fine Arts, Budapest
Музей Изящных искусств, Будапешт
62/612
Bp. II. Tö[illegible] út 3/c.
Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest
Ára: 1,50 Ft
Kossuth Nyomda
MAGYAR POSTA
LEGIPOSTA
P. Söveges Dávid
úrnak
Pannonhalma
u.p. Győrszentmárton

3. kép

ALBRECHT DÜRER (1471—1528)
Férfi képmás
Bildnis eines Mannes
Portrait of a Man
АЛБРЕХТ ДЮРЕР
Портрет мужчины
Bp. 1963. I. 23.
Kedves Dávid,
most érkeztünk vissza
Bécsből, most kaptuk
jan. 9-iki lapodat. Ha még
Csobánkán vagy, meglátó-
gatnál-e bennünket? Ölel
Weöres Sanyi.
Igen nívesen látnánk bár-
melyik nap. Telefonunk:
357-080. Sok üdvözlettel
Anny.
Szépművészeti Múzeum, Budapest
Museum der Bildenden Künste, Budapest
Museum of Fine Arts, Budapest
Музей Изящных искусств,
Будапешт
4/612
Feladó Weöres S.
Budapest II. Törökvész út 3/C.
Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest
Ára: 1,50 Ft
Kossuth Nyomda
Dr. Söveges Dávid
úrnak
~~Csobánka~~
~~Pest m.~~
Tovább:
Pannonhalma
Győrszentmárton

4. kép

A másik képeslap *(4. kép)* 1963. január 23-án kelt. Ez áll rajta:

Kedves Dávid,
most érkeztünk vissza Bécsből, most kaptuk jan. 9-iki lapodat.
Ha még Csobánkán[31] vagy, meglátogatnál-e bennünket? Ölel Weöres Sanyi
Igen szívesen látnánk bármelyik nap. Telefonunk 357-080 Sok üdvözlettel Amy

A költő házaspár minden bizonnyal már Pannonhalmán meghívta Söveges Dávid atyát, ám nem biztos, hogy a pannonhalmi látogatás és e levelezőlap megírása közötti három hónapban Dávid atya már meg is látogatta őket. Joggal feltételezhetjük tehát, hogy ez a képeslap ennek a meghívásnak a megismétlése.

Biztosak lehetünk abban – és nem csak a pillanatnyilag rendelkezésünkre álló dokumentumok alapján –, hogy a bencés vendéglátás, az itt lakókkal való találkozás, az évszázadok alatt formálódó, történelmet és kultúrát lehelő épületegyüttes megmaradt a költő házaspár emlékezetében. Hosszas kutatással, életművük alaposabb áttanulmányozásával bizonyára kimutatható lenne a közvetlen „hatás" is, hogy az itt szerzett élmények, érzések hogyan épültek bele személyiségükbe, s hogyan bukkantak elő későbbi műveikben.

31 Söveges Dávid gyakran látogatta meg Kapcsándi Zsigmond bencés szerzetestársát Csobánkán, aki 1949 és 1984 között ott volt lelkész. Dávid atya szívesen helyettesítette is őt papi szolgálatában, illetve pihenni ment Csobánkára. (Csóka Gáspár szóbeli közlése alapján.) A képeslap címzéséből látjuk, Söveges Dávid már hazautazott, mire Weöres Sándorék lapja odaért, így a posta Pannonhalmára vitte tovább a levelezőlapot

Források

PFK = Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár
BK 918 = Söveges Dávid hagyatéka

Irodalom

ANONYMUS (2003), *Gesta Hungarorum. A magyarok cselekedetei*, Budapest.
BORBÉLY Tamás (2012), Söveges Dávid bencés szerzetes bebörtönzése, in *Örökség és küldetés. Bencések Magyarországon*, szerk. ILLÉS Pál Attila–JUHÁSZ-LACZIK Albin OSB, Budapest, II, 615–639 (Művelődéstörténeti Műhely – Rendtörténeti konferenciák, 7).
Liturgikus Lexikon = *Liturgikus Lexikon, A katolikus egyház liturgiája*, szerk. VERBÉNYI István–ARATÓ Miklós Orbán, Budapest, 1988.
Névtár (1987) = *A Pannonhalmi Szent Benedek-rend Névtára (1802–1986)*, összeáll. BERKÓ Pál–LEGÁNYI Norbert, Győr.
RB = *Szent Benedek Regulája – Regula Sancti Benedicti*, sajtó alá rendezte és fordította SÖVEGES Dávid, Pannonhalma, 1948.
WEÖRES Sándor (1995), *A teljesség felé. A vágyak idomítása*, Budapest.

Ilona Ásványi:
„... sojourning there confirmed me in faith and trust ..."
Sándor Weöres and Amy Károlyi in Pannonhalma

Sándor Weöres (1913–1989) is one of the greatest poets of the 20th century, although he is controversially assessed by cultural policy and critics. His wife, Amy Károlyi (1909–2003) is also a poet, who created an individual oeuvre of special voice.

This poet-couple knew many Benedictine monks. First they were on friendly terms with Botond Forrai, who scheduled their first visit to Pannonhalma in the Autumn of 1962. The couple stayed as guests in the Abbey between 28th September and 1st October.

Their visit is commemorated in two letters and a postcard preserved in the posthumous papers of the Benedictine monk, Dávid Söveges.

The present paper introduces these documents while discussing Benedictine hospitality, the idea of "genius loci", the poetry of Sándor Weöres, and those monks whom they met during their visit and with whom they kept having a connection later in their lives.